

Specificky narušený vývoj řeči

podklady

etiologie

- ▶ *bilaterální difúzní kortikální léze*
- ▶ atypické asymetrie CNS
- ▶ změny objemu mozkových hemisfér
- ▶ snížený regionální průtok krve v mozku
- ▶ *porucha centrálního zpracování řečového signálu*
- ▶ genetické mechanismy
- ▶ nízká porodní hmotnost
- ▶ předčasný porod

centrální porucha zpracování řečového signálu

- ▶ CAPD - CENTRAL AUDITORY PROCESSING DISORDER
- ▶ Soubor obtíží - narušení procesu naslouchání
- ▶ typicky normální sluch zkoumaný tradiční tónovou nebo řečovou audiometrií
- ▶ neschopnost interpretovat nebo zpracovat řeč pokud není okolní prostředí zcela klidné

- ▶ DVOŘÁK, J. VÝVOJOVÁ FONOLOGICKÁ PORUCHA

Sluchové výkony - CAPD

Další sluchové výkony

- ▶ Sluchová soudržnost
- ▶ Poznání sluchových vzorů
- ▶ Časové aspekty naslouchání
- ▶ Sluchová figura a pozadí
- ▶ Sluchová výkonnost při zhoršených/změněných akustických signálech

Další sluchové výkony

sluchová soudržnost

- ▶ schopnost komplikovanější konverzace
- ▶ rozumění vtipům, hádankám
- ▶ schopnost odvozování a tvoření závěrů
- ▶ abstrakce

Další sluchové výkony

poznání sluchových vzorů

- ▶ vztahuje se ke schopnosti rozeznat určité akustické vzory
- ▶ umožňuje identifikaci zdrojů zvuku - motor auta, štěkot psa..

Další sluchové výkony

časové aspekty naslouchání

- ▶ schopnost integrovat sekvenci hlásek do slov nebo jiných smysluplných kombinací
- ▶ vnímat hlásky jako samostatné jednotky, jestliže následují rychle za sebou
- ▶ schopnost vnímat, srovnávat, izolovat hlásky ze slov

Další sluchové výkony

sluchová figura a pozadí

sluchová výkonnost při zhoršených /změněných/ akustických signálech

- ▶ schopnost vnímat signál, ve kterém jsou nějaké informace modifikovány - chybí část zvukového spektra (nízké nebo vysoké frekvence jsou odstraněny)
- ▶ jindy jsou hlásky prezentovány ve zrychlené podobě

Ukazatele výskytu vývojové dysfázie

- ▶ **Obtíže se zvládním řízené komunikační situace**
- ▶ **snížená verbální spontaneita**
- ▶ **obtíže s informativitou**
- ▶ **obtíže s vybavováním pojmů**
- ▶ **poruchy syntaktického kódování**
- ▶ **poruchy porozumění**

Obtíže se zvládáním řízené komunikační situace

- ▶ snížená schopnost produkovat sdělení
- ▶ řízená komunikační situace
- ▶ obtíže s bryskní reakcí
- ▶ ve spontánní konverzaci možnost větší kontroly

Snížená verbální spontaneita

- ▶ Nižší verbální apetence
- ▶ Nižší průměrná délka projevu
- ▶ Stud, rezervovanost nehrají roli

Obtíže s informativitou

- ▶ Snížená schopnost „předat“ verbálně sdělenou informaci

Obtíže s vybavováním pojmů

- ▶ Narušení struktury slova
- ▶ Fonemické a sémantické nedostatky
- ▶ Směšování slov
- ▶ Nadměrné užívání zobecňujících výrazů
- ▶ intraverbální pauzy

Poruchy syntaktického kódování

- ▶ Redukce syntaktických struktur
- ▶ Užití klíčových slov ve správném tvaru

Specifické jevy ve vývoji dítěte

Předřečová stadia vývoje řeči

- ▶ Obtíže se sáním, polykáním
- ▶ Omezené reakce na zvukové podněty
- ▶ Snížená preverbální aktivita
- ▶ Redukovaná hra se zvuky, slovy
- ▶ Opoždění rozvoje porozumění řeči

Specifické jevy ve vývoji dítěte

Vlastní vývoj řeči

- ▶ Ojedinělá produkce zvuků
- ▶ Omezené reakce na vlastní jméno
- ▶ Velmi nízká úroveň porozumění
- ▶ Reakce na komunikačního partnera

Specifické jevy ve vývoji dítěte

Vlastní vývoj řeči - 18.-24. měsíc

- ▶ Nízká frekvence užití slov v projevu
- ▶ Obtíže s vybavováním slov
- ▶ Porozumění 1 slovu ve sdělení, rozkazu
- ▶ Poskytování zrakové opory

Specifické jevy ve vývoji dítěte

Vlastní vývoj řeči - 2.-3. rok

- ▶ absence zájmu o učení se novým slovům
- ▶ Obtíže ve spojování slov
- ▶ Snížená srozumitelnost projevu
- ▶ Upřednostňuje neverbální komunikaci

Specifické jevy ve vývoji dítěte

Vlastní vývoj řeči - 3.-4. rok

- ▶ Obtíže v navazování a vedení rozhovoru
- ▶ Potřeba opakování otázek
- ▶ Telegrafický projev
- ▶ Obtíže ve výbavnosti pojmů
- ▶ Obtíže ve fixaci nových pojmů

Specifické jevy ve vývoji dítěte

Vlastní vývoj řeči - 4.-5. rok

- ▶ Obtíže s porozuměním předložkám a abstraktním pojmům
- ▶ Soustředění se na komunikačního partnera
- ▶ Pomalý proces učení
- ▶ Obtíže s fixací informací

Specifické jevy ve vývoji dítě

Vlastní vývoj řeči - 5.-6. rok

- ▶ Projev v krátkých větách
- ▶ Obtíže s výbavností slov
- ▶ Obtíže s definováním
- ▶ Obtíže s porozuměním vtipu, hádance, příběhu, abstraktnímu jazyku
- ▶ Zaměňování zvukově i smyslově podobných slov

diferenciální diagnostika

- ▶ dyslalie
- ▶ opožděný vývoj řeči prostý
- ▶ dysartrie
- ▶ mutismus
- ▶ mentální postižení
- ▶ syndrom Landau-Kleffner
- ▶ autismus
- ▶ diagnostika *per exclusionem*

opožděný vývoj řeči

- ▶ časový posun
- ▶ opožděný vývoj řeči se nespojuje s dysfunkcemi, obtížemi v neřečových oblastech

dyslalie

- ▶ tato forma narušené komunikační schopnosti postihuje oblast artikulace
- ▶ obtíže s rozlišování fonologických opozic - chybí

dysartrie

- ▶ porucha motorické realizace řeči
- ▶ vývojová dysfázie se liší od dysartrie už svým organickým základem
- ▶ u dysartrie lze místo poškození lokalizovat

mutismus

- ▶ mutismus představuje psychogenně podmíněnou poruchu řeči
- ▶ relativně vyvinutá řeč a došlo pouze k její inhibici

mentální postižení

- ▶ vztah k normě
- ▶ rovnoměrnost narušení ve všech složkách

epilepsie a syndrom Landau-Kleffner

- ▶ EEG
- ▶ prevalence epilepsie a paroxysmní aktivity je u dysfatických dětí vyšší
- ▶ nejsou nutnou příčinou dysfázie

Syndrom Landau-Kleffner

- ▶ všeobecná inteligence je zachována
- ▶ začátek poruchy je spojen s epizodickými abnormalitami EEG
- ▶ ve většině případů také s epileptickými záchvaty

Syndrom Landau-Kleffner

- ▶ 3.-7. rok
- ▶ etiologie předpokládá možnost zánětlivého procesu mozku
- ▶ asi 2/3 dětí zůstávají s více nebo méně těžkou receptivní poruchou řeči

autismus

- ▶ Podobnost specifických rysů v mluveném projevu
- ▶ Rozdílný vztah ke komunikaci

Principy terapie

Cíle intervence zaměřené na intenzivní zapojení rodičů do terapeutického procesu

- ▶ rozvoj pozorovacích schopností rodičů
- ▶ omezování tendencí k direktivnosti
- ▶ učit se adaptovat komunikaci a řeč potřebám dítěte
- ▶ učit se vytvářet aktivní komunikační situace
- ▶ eliminovat negativní chování

metody a postupy logopedické intervence

- ▶ imitace normálního vývoje řeči
- ▶ „provokování“ ke spontánnímu řečovému projevu
- ▶ preferování obsahové stránky před výslovností

metody a postupy logopedické intervence

- ▶ metoda self talking
- ▶ metoda paralell talking
- ▶ metoda korekční zpětné vazby - recasting
- ▶ metoda rozšířené imitace